

KONKURS Z JĘZYKA POLSKIEGO DLA UCZNIÓW SZKOŁY PODSTAWOWEJ Z WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO W ROKU SZKOLNYM 2020/2021

I. CELE KONKURSU

1. Poszerzanie horyzontów wiedzy uczniów szkoły podstawowej w zakresie języka polskiego, literatury i dziedzin pokrewnych, niezbędnych do dojrzałej analizy i interpretacji tekstów literackich.
2. Rozwijanie pasji poszukiwania wartości estetycznych literatury i języka.
3. Charakterystyka pojęć i motywów: tożsamości, domu, rodziny, społeczeństwa, piękna, prawdy, szacunku dla drugiego człowieka jako uniwersalnych wartości, występujących w różnych tekstach literackich i dziełach sztuki.
4. Zwrócenie uwagi na potrzebę refleksji egzystencjalnej (ze szczególnym uwzględnieniem refleksji aksjologicznych, tożsamościowych i obywatelskich), czyli umiejętność zadawania ważnych pytań i sztukę poszukiwania istotnych odpowiedzi. Kształtowanie świadomości istnienia zarówno uniwersalnych wartości kulturowych, jak i zmiennych, typowych dla danej epoki, sposobów postrzegania świata i człowieka.
5. Rozbudzanie pasji i przygody subiektywnej, kreatywnej interpretacji tekstów literackich oraz umiejętności skutecznego, przedmiotowego argumentowania własnych sądów na podstawie uzasadnionych przesłanek.
6. Podnoszenie poziomu wiedzy o języku i rozwijanie umiejętności uważnej i kompetentnej lektury oraz sprawnego posługiwania się językiem w wypowiedzi pisemnej.
7. Pogłębianie umiejętności samodzielnego i dojrzałego odbioru różnych tekstów literackich, w tym również tekstów kultury popularnej.
8. Zwrócenie uwagi na praktyczny charakter wiedzy o języku i literaturze.
9. Kształtowanie postawy humanisty, wrażliwego etycznie i estetycznie odbiorcy dzieł kultury, rozumiejącego, że uczestnictwo w kulturze pomaga lepiej rozumieć siebie i otaczający nas świat. Promowanie szerokich zainteresowań humanistycznych i wybitnych uzdolnień młodzieży.
10. Kształtowanie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym.
11. Rozwijanie zainteresowania kulturą w środowisku lokalnym.

II. ZAKRES WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI WYMAGANY NA WSZYSTKICH ETAPACH KONKURSU

Uczestnicy konkursu powinni wykazać się wiedzą i umiejętnościami obejmującymi i poszerzającymi treści podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w części dotyczącej przedmiotu język polski, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej.

<https://cke.gov.pl/egzamin-osmoklasisty/podstawa-programowa/>

Od ucznia wymaga się znajomości lektur z podstawy programowej oraz tekstów kultury zawartych w wykazie dołączonym do programu wraz z odpowiednimi kontekstami biograficznymi, historycznymi, kulturowymi (w tym także takich, które nie są lekturami konkursowymi lub ich fragmentami) na poziomie dosłownym, metaforycznym i symbolicznym.

Na wszystkich etapach konkursu uczeń powinien wykazać się wiedzą i umiejętnościami z zakresu:

- kultury czytania i kompetencji lekturowej; umiejętności orientowania się w tekstach o różnym stopniu komplikacji, właściwego reagowania na różne funkcje języka, odbioru znaczeń metaforycznych;
- pogłębionej analizy oraz interpretacji tekstów kultury;
- precyzyjnego i rzeczowego formułowania pisemnych odpowiedzi, budowania krótkich, spójnych i logicznych wypowiedzi adekwatnych do poleceń;
- formułowania dojrzałych, uzasadnionych sądów, tworzenia komentarza wynikającego z wnikliwej lektury tekstów kultury;
- uwzględniania w analizie specyfiki tekstów kultury przynależnych do następujących rodzajów sztuki: literatury, filmu, muzyki, sztuk plastycznych (np. plany filmowe, gatunki muzyczne, malarskie);
- podejmowania dyskursu porównawczego, reinterpretowania znanych mitów, symboli w dialogu między tekstami kultury, porównywania funkcjonowania tych samych mitów, motywów w różnych utworach literackich;
- znajdowania w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, piosenkach) nawiązań do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych, wskazywania przykładów mieszania gatunków i wyjaśniania sensu takich działań artystycznych;
- przedstawienia propozycji odczytania konkretnego tekstu kultury i uzasadnienia jej;
- stosowania ze zrozumieniem pojęć dotyczących wartości pozytywnych i ich przeciwieństw oraz określania postaw z nimi związanych, np. piękno-brzydota, dobro-zło;

- formułowania na podstawie podanych tekstów kultury podstawowych, ponadczasowych zagadnień egzystencjalnych, np.: miłości, przyjaźni, przemijania, cierpienia, lęku, nadziei, wiary, samotności, bezdomności, powołania, godności, poczucia wspólnoty, solidarności, sprawiedliwości, patriotyzmu, niepodległości, wolności, dziedzictwa, tożsamości; domu, rodziny, piękna, prawdy, szacunku dla drugiego człowieka;
- posługiwania się poprawnym, bogatym językiem dostosowanym do sytuacji komunikacyjnej, w tym poprawnego stosowania związków frazeologicznych;
- rozpoznawania słownictwa ogólnonarodowego i słownictwa o ograniczonym zasięgu (archaizmy, kolokwializmy, neologizmy, gwary);
- odczytywania znaczeń słownictwa naukowego, zawartego w treści poszczególnych fragmentów lektur konkursowych;
- rozpoznawania relacji semantycznych i stylistycznych między wyrazami (synonimy, antonimy, eufemizmy);
- wskazywania środków stylistycznych i ich funkcji w tekście (zdrobnień, zgrubień, metafor, anafor, apostrof, oksymoronów, hiperboli, epifor, powtórzeń, pytań retorycznych, rymu, rytmu, onomatopei, różnych typów zdań i równoważników, paralelizmów);
- rozpoznawania intencji wypowiedzi;
- posługiwania się ze zrozumieniem pojęciami z dziedziny teorii literatury i wiedzy o kulturze (topos, mit, symbol, parabola, wiersz wolny, biały, sylabiczny, średniówka, przerzutnia, wersyfikacja, styl, stylizacja, antyteza, gatunki i rodzaje literackie, gatunki prasowe, filmowe i muzyczne);
- operowania słownictwem z określonych kręgów tematycznych (na tym etapie rozwijanym i koncentrującym się przede wszystkim wokół tematów: piękna i wartości estetycznych, pytań egzystencjalnych, rozwoju psychicznego, moralnego i fizycznego człowieka; społeczeństwa i kultury);
- rozpoznawania stylu wypowiedzi;
- dokonywania różnorodnych działań na cudzym tekście (np. streszczanie, parafrazowanie, sporządzanie notatki);
- tworzenia spójnych wypowiedzi poprawnych pod względem językowo-stylistycznym w formie dłuższej i krótszej, np. dedykacji, streszczenia, zaproszenia, notatki prasowej, hasła słownikowego i encyklopedycznego, opisu sytuacji, dzieła sztuki, przeżyć wewnętrznych, charakterystyki postaci filmowej, literackiej lub rzeczywistej, charakterystyki porównawczej, recenzji, rozprawki, eseju, opowiadania, listu, przemówienia, wywiadu;
- korzystania z zasobów bibliotecznych i innych źródeł naukowej informacji;
- dokonywania starannej redakcji tekstu napisanego ręcznie, poprawienia ewentualnych błędów językowych, ortograficznych, interpunkcyjnych.

III. TEMAT PRZEWODNI KONKURSU W ROKU SZKOLNYM 2019/2020:

Motyw przewodni:

Sobie prawdę rzec – najwspanialsza prawda

Aleksander Fredro

I ETAP (SZKOLNY)

Druzgocąca prawda ginie, gdy zostanie rozpoznana

Albert Camus

1. Jan Kochanowski, *O żywocie ludzkim*, dostępna: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/fraszki-ksiegi-pierwsze-o-zywocie-ludzkim-fraszki-to-wszystko.html>
2. Czesław Miłosz, *Orfeusz i Eurydyka*, dostępny: <http://www.tygodnik.com.pl/numer/277840/milosz-wiersz.html>
3. *Przybysz z naszej „innej Europy”. Mowa Noblowska Czesława Miłosza*, dostępna: <https://zupelnieinnaopowiesc.com/2019/12/12/przybysz-z-naszej-innej-europy-mowa-noblowska-czeslawa-milosza/>
4. Sławomir Mrożek, *Artysta*, [w:] tegoż, *Małe prozy*, Kraków 1990.
5. Jan Parandowski, *Orfeusz i Eurydyka*, [w:] tegoż, *Mitologia*, Londyn 1992, s. 151–152.
6. Bolesław Prus, *Kamizelka*, dostępna: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/kamizelka.html>
7. Eric-Emmanuel Schmitt, *Oskar i pani Róża*, tłum. Barbara Grzegorzewska, Kraków 2011.
8. Henryk Sienkiewicz, *Quo Vadis*, dostępna: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/quo-vadis.html>
9. *Oto dowód, że Polska żyje | Mowa noblowska Henryka Sienkiewicza*, dostępna: <https://zupelnieinnaopowiesc.com/2019/12/09/oto-dowod-ze-polska-zyje-mowa-noblowska-henryka-sienkiewicza/>
10. Juliusz Słowacki, *Balladyna*, dostępna: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/balladyna.html>
11. FILM: *Bracia Lwie Serce*, reż. Olle Hellbom, 1977.
12. PIOSENKA: *List do jedzącej Eurydyki*, sł. Jeremi Przybora, dostępna: https://bibliotekapiosenki.pl/utwory/List_do_jedzacej_Eurydyki/tekst /płyta CD Grzegorz Turnau, *Cafe Sultan*, Pomaton EMI, 2004.
13. OBRAZ: Jean-Baptiste-Camille Corot, *Orfeusz wyprowadzający Eurydykę z podziemi*, 1861 r., Muzeum Sztuk Pięknych w Houston, Stany Zjednoczone, dostępny: <https://artsandculture.google.com/asset/orpheus-leading-eurydice-from-the-underworld-jean-baptiste-camille-corot/1QH79DCxW2Tj3A>

II. EPAT (REJONOWY)

Dziecko, które w nas mieszka, ufa, że istnieją gdzieś mędrcy znający prawdę
Czesław Miłosz

Nie chodź na rynek, wejdź w siebie, we wnętrzu człowieka mieszka prawda
święty Aureliusz Augustyn z Hippony

1. Adam Asnyk, *Do młodych*, dostępny: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/do-młodych.html>
2. Bolesław Leśmian, *Dusiołek*, dostępny: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/dusiolek.html>
3. Sándor Márai, *O tym, że kultura wymaga wiele odwagi*, [w:] tegoż, *Księga ziół*, przeł. Feliks Netz, Czytelnik, Warszawa 2009, s. 108.
4. Adam Mickiewicz, *Ballady i romanse, Romantyczność*, dostępna: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/ballady-i-romanse-romantycznosc.html>
5. Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*, BN I/83, Wrocław 2018.
6. Kazimierz Pospiszyl, *Narcyzm – drogi i bezdroża miłości własnej*, Warszawa 1995, s. 5.
7. Antoine de Saint-Exupéry, *Mały Książę*, przeł. J. Szwykowski, Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA SA, Warszawa 2010.
8. Wisława Szymborska, *Utopia, Platon, czyli dlaczego*, [w:] tejże, *Wiersze wybrane*, Kraków 2012, s. 238, 339–340.
9. Wisława Szymborska, *Poeta i Świat. Odczyt noblowski* (Sztokholm, 7 grudnia 1996), [w:] tejże, *Wiersze wybrane*, Kraków 2012, s. 403–408.
10. OBRAZ: Michelangelo Mierisi da Caravagio, *Narcyz* (1597-1599), Galleria Nazionale d'Arte Antica.
11. WYKŁAD: Jerzy Bralczyk, *Jak mówić, żeby nas słuchano*, dostępny: <https://www.youtube.com/watch?v=TG4ZAGnlPOY>
12. DOKUMENT: *Wszystko może się przytrafić*, reż. Marcel Łoziński, 1995, „Filmoteka Szkolna”, nr 8 „Metafory Prawdy”.
13. FILM: *Rozstanie*, reż. Asghar Fahradi, 2011, DVD, Gutek Film.

III ETAP (WOJEWÓDZKI)

W całym życiu szanuj prawdę tak, by twoje słowa były bardziej wiarygodne od przyrzeczeń innych
Isokrates

*Piękno jest prawdą, prawda pięknem! – oto
Co wiesz na ziemi i co wiedzieć trzeba*
John Keats

1. Stanisław Barańczak, *Spójrzmy prawdzie w oczy*, [w:] tegoż, *Jednym tchem*, Warszawa 1970, s. 24.
2. Zbigniew Herbert, *Przesłanie Pana Cogito*, [w:] tegoż, *Wiersze zebrane*, wybór Ryszard Krynicki, Kraków 2008, s. 439.
3. Jan Paweł II, *Bezsilność Boga?*, [w:] *Przekroczyć próg nadziei. Jan Paweł II odpowiada na pytania Vittoria Messoriego*, Lublin 1994, s. 65-67.
4. Hanna Krall, *Ludzie może i nie są źli...*, [w:] *100/XX Antologia polskiego reportażu XX wieku*, tom II, red. M. Szczygieł, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2014, s. 302-314.
5. Clive Staples Lewis, *Listy starego diabła do młodego*, Warszawa 1990.
6. *Literatura jest zbudowana na czułości | Mowa noblowska Olgi Tokarczuk*, dostępna: <https://zupelnieinnaopowiesc.com/2019/12/07/literatura-jest-zbudowana-na-czulosci-mowa-noblowska-olgi-tokarczuk/>
7. Jan Twardowski, *Prawda*, [w:] tegoż, *Miłość miłości szuka*, t. 1, Poznań 2002, s. 325.
8. Melchior Wańkowicz, *Ziele na kraterze*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 1997.
9. Stefan Żeromski, *Szyfowe prace*, dostępne: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/szyfowe-prace/>
10. OBRAZY: Jacek Malczewski, *Chrystus przed Pilatem*, olej na tekturze, 1910, Galeria Obrazów, Lwów.
Nikołaj Gay, „Cóż to jest prawda?” *Chrystus przed Pilatem*, namalowany w 1890, dostępny: <https://artsandculture.google.com/asset/what-is-truth-christ-and-pilate-nikolay-ge/mQGhKNKJnQIIWg?hl=pl>
11. PIOSENKA: Indios Bravos, *Łatwo/Nie łatwo*, śl. Piotr Banach, CD Mystic Production, 2013.
12. SPEKTAKL TEATRALNY: *Beze mnie*, reż. Tomasz Cymerman, Teatr im. W. Siemaszkowej, Przedstawienie wyłącznie dla widzów od 14 roku życia (lub *Śmierć Rotmistrza Pileckiego*, reż. Ryszard Bugajski, Scena Faktu Teatru Telewizji, 2006 dostępne <https://vod.tvp.pl/website/smierc-rotmistrza-pileckiego,30799216#>).

IV. LITERATURA POMOCNICZA DLA UCZNIĄ

1. *Polszczyzna na co dzień*, red. Mirosław Bańko, PWN, Warszawa 2006.
2. Marek Bernacki, Marta Pawlus, *Słownik gatunków literackich*, Wydawnictwo Park Edukacja, Bielsko-Biała 2005.
3. Stanisław Bortnowski, *Warsztaty dziennikarskie*, Wydawnictwo Stentor, Warszawa 2007.
4. Katarzyna Kłosińska, *Co w mowie piszczy?*, Wydawnictwo Publicat, Poznań 2013.
5. Władysław Kopaliński, *Słownik mitów i tradycji kultury*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1985.